

ליקוטי מוהר"ן בפרשה – 282

פרשת כי תצא / מאת הרה"ג אליהו עטייה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

לקוטי מוהר"ן קפ"ח השבת אבידה

השיעור לרפואה שלימה של שרון בן נעמי נעמי אל נא רפא נא לו ולעילוי נשמת אולגה (חולה) בת סימי ומאיר זכרונה לברכה

עבודת חודש אלול והשבת האבדות

א. ידוע כי הפרשיות של חודש אלול שקוראים בתורה, מרמזות כולן בפנימיותן על העבודה של חודש אלול, ראש השנה ויום הכיפורים. היינו עבודת התשובה, להשיב את כל ניצוצות הקדושה שנפלו בחטאינו לקליפות, אל מקומם שבקדושה.

האבדות שלנו אצל הצדיק

ב. וכן במצווה של השבת אבדה, יש לרבינו כמה תורות על אבדות, בספר ליקוטי מוהר"ן (תורה קפ"ח), וכן (בתניינא פ"ח), וביתר הרחבה בשיחות הר"ן (שיחה ק"פ). ורבינו אומר בזה חידוש שהאבדות שלנו נמצאות אצל הצדיק. כלומר, מי זה שמוצא בשבילך את האבדה שלך? זהו הצדיק. ולכאורה, אם כן שיחזיר לי אותה? אלא שכתוב (דברים כב, ב): "עַד דָּרֵשׁ אֶחֱיד אֹתוֹ וְהִשְׁבֵּיתוֹ לוֹ". ודרשו על כך חז"ל בגמרא (בבא מציעא כו): "עַד שֶׁתִּדְרֹשׁ אֶת אֶחָד אִם רָמָא הוּא אִם אֵינוּ רָמָא". כלומר, האבדות אכן נמצאות אצל הצדיק, והיות שהן אצלו, מוטל עלינו לבוא ולבקש ממנו שיחזיר לנו את האבדות שלנו. רק שהצדיק רוצה מאיתנו סימנים. ומובן שהכוונה לסימנים רוחניים, כדי לראות שאנחנו חס וחלילה לא רמאים, לראות שאנחנו באמת מבקשים את האבדות שלנו לשם שמיים לעבודת ה', ולא בשביל גאוה או ממון.

כי תצא כי תבוא

ג. ולפ"ז יש להעמיק בעניין הנסיעה אל הצדיק, לראש השנה לאומן, שזה גם כן נרמז בשמות הפרשיות 'כי תצא' ו'כי תבוא'. כי תצא מארץ ישראל – כי תבוא לאומן. דרך אגב: 'כי תבוא לאומן' זה כבר חידוש של מוהר"ן, והוא כותב את זה במכתב. אבל 'כי תצא', אפילו שאתה צריך לצאת מארץ ישראל, צריך לצאת, יש זמן שצריך לקיים 'כי תצא' אפילו מארץ ישראל, ובעזרת ה' יתקיים 'כי תבוא' לאומן.

מהשמים נותנים ולא לוקחים

ד. ונבאר יותר את הנקודה הזאת של האבדות, ונקדים יסוד מדברי ה'שפת אמת' (בפרשה). הוא אומר כלל: אם ה' יתברך נתן משהו בעולם, נותן לאדם סייעתא דשמיא, נותן לו אפשרות לעשות מצוות – גם אם האדם חס וחלילה איבד את ניצוצות הקדושה שלו ואיבד את עבודת ה' שלו, אומר ה'שפת אמת' שיש הרי כלל, כפי שאומרת הגמרא (תענית כה). "מִשְׁמַיָּא מִיָּהֵב יְהִיב מִשְׁקָל לֹא שְׁקָלִי".

המעשה בר' חנינא בן דוסא ואשתו

ה. שם בגמ' מסופר על רבי חנינא בן דוסא, שהיה צדיק גדול אבל היה עני גדול. אשתו אמרה לו: רבי חנינא, קשה לי עם העניות.

לאישה קשה מאוד שיש עניות בבית, וכפי שאומרת הגמרא (בבא מציעא נט). "כִּד מְשַׁלֵּם שְׁעָרֵי מִכְּדָא נִקְיֵשׁ וְאֶתִי תִּגְרָא בְּבֵיתָא" – מתי שנגמרים השעורים מהכד מיד מגיעה המריבה בין הבעל לאישה על זה שאין מספיק אוכל בבית. הפסוק אומר (תהלים קמו, יד) "הַשֶּׁם גְּבוּלָךְ שְׁלוֹם חֶלֶב חֹטִים יִשְׁפִּיעַךְ", אתה רוצה 'שלום בית'? צריך שיהיה בבית אוכל ושיהיה שפע. אם כן, אמרה אשתו של רבי חנינא בן דוסא: אי אפשר כבר עם העניות הזאת, קשה לי. אמר לה: טוב, מה את רוצה שאעשה? אמרה לו: אני יודעת שאתה צדיק גדול, ויש לך הרבה שכר בגן עדן, תבקש איזה משהו שיתנו לנו כבר כאן. ור' חנינא ביקש בשבילה. וירדה מהשמים רגל של שולחן מזהב ויהלומים, ועכשיו נעשו עשירים גדולים.

אבל בלילה היא חלמה וראתה שכולם יושבים שם בגן עדן על שולחן של שלוש רגליים והם על שולחן של שתי רגליים. ומעניין למה ראתה שולחן של שלוש רגליים, הרי לפי הקבלה הכוונות הן לשולחן של ארבע רגליים, וגם כך חשוב שיהיה לאדם בבית שולחן של ד' רגליים שעליו הוא אוכל. וכאן משמע שבגן עדן השולחנות הם רק של שלוש רגליים. אכן בגילוי סודות התורה, מצאנו שהתגלו סודות לדורות האחרונים מה שלא התגלה לראשונים, ולכן היא ראתה שולחן כפי מה שהיו נוהגים אז, וסתם שולחן היה בזמנם שולחן של שלוש רגליים.

עכ"פ אשת ר' חנינא בן דוסא רואה בחלום שלשולחן שלהם יש רק שתי רגליים והוא עומד בנס. אמרה לעצמה: מה יהיה? כל הצדיקים ישבו לנצח עם שולחן של שלוש רגליים ואני רק עם שתיים? אמרה לרבי חנינא בן דוסא: אני לא רוצה, תחזיר את הרגל חזרה. התפלל ר' חנינא, ויצאה יד ולקחה חזרה את הרגל. אומרת הגמרא (תענית כה). "גְּדוּל נֶס אַחֲרוֹן יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן", ולמה? כי "מִשְׁמַיָּא מִיָּהֵב יְהִיב מִשְׁקָל לֹא שְׁקָלִי".

הסבר פנימי מדוע מהשמים נותנים ולא לוקחים

ו. וההסבר בדבר הזה, השולחן בגן עדן הוא רוחני. כדי להוריד רגל ממנו כאן לעולם הזה, היה צריך להגשים אותה, עד שהיא מתגשמת בצורה כזאת של כסף וזהב שלנו. עכשיו, אחרי שמשמייים הגשימו את הרגל, להחזיר אותה ולעשות אותה שוב רוחנית – זה קשה מאוד. ולכן "מִשְׁמַיָּא מִיָּהֵב יְהִיב", לקחת רוחניות ולעשות אותה גשמיות זה דבר שהקדוש ברוך הוא עושה כל הזמן. הצמצום הראשון וכל בריאת העולם נעשתה בדרך הזאת, שדברים רוחניים מהאינסוף ברוך הוא צומצמו וצומצמו עד שנעשו לגשמיים. אותו הדבר קרה עם אותה רגל של השולחן של רבי חנינא בן דוסא, היא הוגשמה והוגשמה עד שנהייתה גשמית. אבל לעשות הפוך? לקחת רגל גשמית ולהפוך אותה שוב פעם לרוחנית – שתתאים לגן עדן, זה כבר חידוש גדול, זה לא פשוט. לכן אמרו שמהשמים נותנים אך לא לוקחים בחזרה.

כל האבדות אצל הצדיק

ז. מבאר ה'שפת אמת' על פי היסוד הזה, שכל שפע שניתן בעולם, גם אם איבדת אותו, הוא בבחינת אבדה. ומהי אבדה? אם הייתה לאישה טבעת זהב ואבדה לה, הטבעת נמצאת איפשהו, רק לא

ברוחניות, חס וחלילה הרשע יפסיד. והקדוש ברוך הוא רוצה להצדיק אפילו את הרשע.

שבת קודש הוא עיקר זמן חיפוש האבדות

י. עוד אומר השפת אמת: וּבְיָדַי בְּשַׁבַּת קוֹדֵשׁ דְּאִיתָא (בְּדַבְרֵי הָאֲרִיז'ל שֶׁבְּאֵנוּ) שֶׁמְחִיזֵר מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה לְיִשְׂרָאֵל הַכְּתָרִים, מִפְּנֵי שֶׁבְּשַׁבַּת קוֹדֵשׁ הֵם (יִשְׂרָאֵל) דּוֹרְשִׁין וּמְחַפְּשִׁין אַחֵר הָאֲבֵדָה. כִּי בְּעוֹלָם הַזֶּה הַשְׁכָּחָה גּוֹבֶרֶת, וְאֵין זֹכְרִין כָּלֵל מֶה שֶׁנֶּאֱבָד לָנוּ, וְשַׁבַּת יוֹמָא דְּזִכְרָהּ, וְהַנֶּשְׁמָה יִתְרָה מְזַכֶּרֶת הָאֵדָם לְזִכֹּר לַחֲפֵשׁ אַחֵר הָאֲבֵדָה, ע"כ. נמצא, שהזמן המיוחד לבקשת האבדות הוא שבת. לפ"ז השנה, שראש השנה חל בשבת – שתי קדושות ביחד, כי כמו שנבאר שעיקר הזמן בכל השנה לקבל את האבדות הוא בראש השנה, ועתה הבאנו מהשפת אמת, שהזמן המיוחד הוא שבת, אם כן השנה שחל ראש השנה בשבת, הוא היום המיוחד ביותר לזכות לבקש את האבדות שלנו.

"כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה"

יא. כדי להבין את הדברים נקדים, שיש בעניין זה של ראש השנה שחל בשבת לכאורה שני מאמרים סותרים, ונניח אותם. (א) אמרו בגמ' בראש השנה (דף טו:) "כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה". כלומר, כל שנה שעם ישראל לא עושים תקיעת שופר בתחילתה – מריעין לה בסופה, כי צריכים להתריע בסופה מפני הצרות שיבואו עליהם, כי לא התערבב השטן ע"י התקיעות.

ולפי הגמרא הזאת, ישנה דרשה שאנחנו לא כל כך אוהבים, והיא שאם חס וחלילה חל ראש השנה בשבת, שישאל לא תוקעים בה בתחילתה, וזה לא טוב, כי חס וחלילה יצטרכו להתריע בה בסופה מחמת הצרות. זוהי דרשה לא חסידית, קודם כל היא מוקשה כי הרי בכל עניין אנחנו תוקעים ביום השני של ראש השנה, והרי גם ביום השני אנחנו מערבבים את השטן. וכן התוס' שם בראש השנה, כתבו בדיבור המתחיל 'שאין תוקעין בתחלתה' וז"ל: מפרש בהלכות גדולות לאו דמיקלע בשבתא, אלא דאיתיליד אונסא, עכ"ל. פירוש שלא מדובר שלא תקעו בגלל שהיה שבת, אלא שהיה להם אונס ולכן לא תקעו. וכן כתב גם הרשב"א (שם): שאין תוקעין בתחילתה. פי' בפשיעה. הא איקלע ראש השנה בשבת, לא, דמניעה זו למצווה ולשם שמים, וכן כתב הרב בעל ההלכות ז"ל. [הארכת בזה מפני הצורך, כי יש כאלה שאומרים דרשה זו מעצמם, וחושבים זאת לחכמה].

יום טוב של ראש השנה – כשחל ראש השנה בשבת

יב. אבל מלבד זה יש דרשה חסידית הפוכה לגמרי, שאומרת, אדרבה! שעל ראש השנה שחל בשבת כתוב במשנה (ראש השנה כט:) 'יום טוב של ראש השנה שחל בשבת'. והכוונה שזה יום טוב מיוחד שראש השנה חל בשבת!

וביאר הדברים: כתוב בגמרא (ר"ה כט:) אסמכתא לעניין הזה שלא תוקעים בשופר בראש השנה שחל בשבת. אמנם מדאורייתא כן תוקעים, אבל לכל תקנה של חז"ל יש גם סמך מן הפסוק. דהנה

יודעים איפה היא, אבל היא נמצאת בעולם. אומר השפת אמת, כך כל ניצוצות הקדושה, וכל הסייעתא דשמיא שהקב"ה נותן בעולם כולם – הם נמצאים. ואיפה הם נמצאים? הם נמצאים אצל צדיק הדור, והוא עוסק בכוחות האלו בעבודת ה'.

ישמח משה במתנת חלקו – כי עבד נאמן קראת לו

ח. ובתוך דבריו אומר השפת אמת עוד יסוד גדול, שהפסוק אומר (דברים כב, ב) "וְהָיָה עִמָּךְ עַד דְּרַשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וְהִשְׁבִּיתוּ לוֹ", כלומר שהצדיק מחכה מתי אתה תדרוש את האבדה שלך ממנו, והוא יחזיר אותה לך. והעניין מרומז בדברי האריז"ל, אנחנו אומרים בתפילה (שחרית של שבת) "יִשְׁמַח מֹשֶׁה בְּמַתַּנְתַּ חִלְקוֹ כִּי עֶבֶד נְאֻמָּן קָרָאתָ לוֹ", ושואל האריז"ל, מה הקשר בין תחילת המשפט "ישמח משה במתנת חלקו", לחלקו השני "כי עבד נאמן קראת לו"? ועונה: בשעה שהקדוש ברוך הוא נתן לעם ישראל שישם ריבוא כתרים על הקדמת (שמות כד, ז) "נִעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", ולאחר מכן כשעם ישראל חטאו בעגל, ניטלו כולם מישראל וקיבל אותם משה רבינו! כתוב (שמות לג, ז) "וּמִשָּׁה יָקַח אֶת הָאֱהָל". אומרת הגמרא (שבת פח.) מה זה "את האוהל"? זה מלשון הפסוק (איוב כט, ג) "בְּהָלוֹ נָרוּ עָלַי רֵאשִׁי", האוהל הוא לשון אור. את כל הכתרים האלה קיבל משה רבינו. ומשה אכן "שמח במתנת חלקו", אבל "כי עבד נאמן קראת לו", משה הוא נאמן, הוא מחפש את הרגע שבו הוא יוכל להחזיר לנו – לעם ישראל את כל הכתרים, הוא כמו שומר נאמן, שברגע שהוא נדרש הוא מחזיר את הפיקדון.

נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן

ט. וכך עושים כל צדיקי האמת, כי אף על פי שכתוב בגמרא (חגיגה טו.) לגבי הצדיק: "זָכָה נוֹטֵל חֵלְקוֹ וְחֵלְקַת חֲבֵרֹוּ בְּגֵן עֵדֶן", כלומר, לכל ישראל יש חלק לעולם הבא, ואם כן כביכול יש בגן עדן 'טאבו' לשישים ריבוא נשמות ישראל. אבל יש רשעים שמפסידים את החלק שלהם, ומה עושים עם החלק שלהם בגן עדן? הרי אי אפשר להשאיר חלקים בגן עדן ריקים, על זה אומרת הגמרא: הצדיק זכה בחלקו ובחלק חבירו.

עכשיו, נתאר לעצמנו כפי הנהגת העולם אם תצליח לזכות גם ב'טאבו' של השכן שלך – הרווחת אותו בגלל איזה משהו. וכי תחפש כל הזמן איך להחזיר לו בחזרה את החלק שלו? ודאי אתה אומר לעצמך: קניתי, הרווחתי, עכשיו גם זה שלי! אבל הצדיק לא כך, כי אף על פי שזכה בחלקו וחלק חבירו בגן עדן, הוא מחפש את הרגע שבו הוא יוכל להחזירו לך, הוא לא רוצה לקחת לעצמו כלום. וזה מה שכתוב שהצדיקים הם נאמנים.

ולכן ה' יתברך לא נותן את החלק של הרשע לכל צדיק, רק לצדיק שאין לו תאוות ממון – גם לא ברוחניות! כי יש צדיקים שאף על פי ששברו את תאוות הממון בגשמיות, יש להם תאוות ממון ברוחניות שזה דבר טוב, אבל זה לא על חשבון השני. כלומר, שאם הצדיק זכה בחלק של השני, כל מה שהוא מחפש זה רק להחזיר לו אותו. ורק לצדיק כזה נותן ה' יתברך את החלק של הרשע בגן עדן, כי אם ייתנו את זה לצדיק אחר שקצת חמדן גם

אתה לא רמאי בתשובה. רק יש להבין מה שייך שאדם יהיה רמאי בתשובה? הרי אדם עושה תשובה, אם כן למה לחשוש שיהיה רמאי, עד שהצדיק בודק שאתה לא רמאי?

יראת העונש

טז. והתירוץ: יש בתשובה שני סוגים. יש סוג של תשובה שאדם עושה אותה מחמת יראת העונש. כלומר, הוא אומר לעצמו: לא הייתי הולך עכשיו ומתעסק עם כל העניין של התשובה, אין לי כוח לכל זה. אבל אני יודע שבראש השנה עוברים לפניו כל באי עולם, וכמו שאומרים (תפילת מוסף לימים נוראים) "וְנִתְּנָה תְּקוּף קִדְשֵׁי הַיּוֹם, כִּי הוּא נִזְרָא וְאֵינִי וכו', ואז אומרים "מִי יִחְיֶה וּמִי יָמוּת, מִי בְּקִצּוֹ וּמִי לֹא בְּקִצּוֹ, מִי בְּמִים וּמִי בְּאֵשׁ, מִי בְּחַרְבַּי וּמִי בְּחִיָּה מִי בְּרָעַב" וכו', אם כן זה יום שיש בו יראה ופחד עצום כי הכל נקבע בראש השנה, ובא ליראת שמיים של יראת העונש, כי הוא מפחד על עצמו, מפחד על המשפחה, מפחד על הילדים, ובעקבות כך הוא עושה תשובה.

ולכן הזוהר (ח"א דף יא.) לא כל כך אוהב את התשובה הזאת, וטוען שהתשובה הזאת מיראת העונש מהרצועה בישא היא איננה תשובה מספיק טובה. וגם בתיקוני זוהר (תיקון ו' דף כב.) אומר שתשובה כזאת היא כמו לצעוק ככלב "הב לן חיי הב לן מְזוּנִי" – הב לן תשובה.

מיראת העונש באים ליראת הרוממות

יז. אולם מצד שני צריך לדעת שזו הדרך, כי אי אפשר לקפוץ מדרגות. כלומר, המדרגה הראשונה של התשובה זו המדרגה הזו, ואתה צריך קודם לעבור את יראת העונש, ורק אז להגיע ליראת הרוממות. וכמו שאומר רבינו (שיחות הר"ן ה'), שכל יום ויום כשאדם מתחיל את היום, הוא מתחיל בשלב ראשון ביראת העונש, שהוא מפחד מהקדוש ברוך הוא, ואחר כך לאט לאט הוא מתקדם ומגיע ליראת הרוממות. וכן מובא בליקוטי מוהר"ן (תורה פ"ז) שרבינו אומר, וז"ל: "וְיָדוּעַ הוּא כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְבֹא לְאַמּוּנָה רַק עַל יְדֵי יִרְאָת הָעֹנֶשׁ, כִּי מִחֲמַת שֶׁהוּא יֵרָא מִהָעֹנֶשׁ, מֵאַמִּין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא תִקְוֶה וּבְעַל הַיְכָלָת וּבְעַל הַכְּחוֹת כָּלֵם, וּמִזֶּה בָּא לְאַמּוּנָה יוֹתֵר גְּדוּלָּה", עכ"ל.

לקבלת האבדות צריך לעשות תשובה רק לשם שמיים

יח. אבל לגבי האבדות, לא מספיק שתבוא רק עם יראת העונש. כי כשהצדיק בודק אם אינך רמאי, הוא בעצם בודק האם אתה עושה את התשובה לכבוד הקדוש ברוך הוא, בהבנה שבאמת לא היית בסדר, או שאתה רק רוצה להסתדר עם הקדוש ברוך הוא? רוצה חיים טובים, רוצה שיהיה לך טוב, מפחד מצרות ועונשים. שבמצב כזה אינך עושה את התשובה באמת בשביל הקדוש ברוך הוא, אלא בגלל האינטרסים שלך. רבינו (ליקוטי מוהר"ן ג.) קורא לתשובה כזאת "תשובה שיש בה פנייה". זאת אומרת שיש לך פניות בתשובה שלך, ואתה לא עושה אותה לשם שמיים אלא יש לך חשבוניות. ולכן תשובה כזאת לא תעזור כדי לקבל את האבדות, רק תשובה שאנחנו עושים רק לשם שמיים.

כתוב (ויקרא כג, כד) "בְּאַחַד לַחֲדָשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ", ופעם כתוב (במדבר כט, א) "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם". אומרת הגמרא, אם חל בשבת – "זִכְרוֹן תְּרוּעָה", ואם חל ביום חול (שם, במדבר) "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם".

זהו הרמז הפשוט. אבל יש בזה עומק. כשאנחנו באים לפני תקיעת שופר, אומרים: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ואחר כך: ועל דעת המכוונים באמת, ועל דעת רבי שמעון בר יוחאי, ועל דעת הארז"ל, ועל דעת הרש"ש, ובברסלב מוסיפים על דעת רבי נחמן ותלמידו רבי נתן... וכולי האי ואולי. הרי הכל אצלנו זה רק "על דעת".

אבל ראש השנה חל בשבת, כמו השנה, אומר הקדוש ברוך הוא "זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ" – כלומר, אני זוכר לכם את התקיעות! הקדוש ברוך הוא כביכול תוקע בשבילנו בשבת קודש, ומזכיר את התקיעות. עכשיו נשאל, מה הן התקיעות הכי טובות בעולם? התקיעות שלנו, או התקיעות של הקב"ה? ודאי שהתקיעות של ה' יתברך! אם כן, גם בראש השנה שחל בשבת יש תקיעות בתחילת השנה, והן תקיעות של הקב"ה, לכן זהו ממש יום טוב מיוחד בראש השנה חל בו בשבת.

זמן קבלת האבדות

יג. נחזור לעניין של קבלת האבדות, והבאנו מהשפת אמת ששבת קודש זה זמן שמקבלים את האבדות, וגם הבאנו כמה פעמים מדברי רבינו, שעיקר העניין של ראש השנה הוא מציאת האבדות, והאבדות הן אצל הצדיק, והוא דורש אותנו שאנחנו לא רמאים ומחזיר לנו אותן. ומבואר בליקוטי מוהר"ן (תנינא פ"ה, ושיחות הר"ן ק"פ), שעל ידי תקיעות שופר תר"ת מוצאים את האבדות, א"כ יום ראש השנה הוא יום מיוחד למציאת האבדות. וראש השנה שחל בשבת שהקב"ה תוקע בשבילנו, הוא עיקר היום למציאת אבדות.

התאוות הן גורמות את האבדות

יד. ויש לחקור, מהן אותן אבדות? כלומר, מהן האבדות הרוחניות שאנחנו מאבדים? ואכן ישנם שני סוגי אבדות. יש אבדה שאיבדנו מזמן, מזמן 'מקרה המלכים', כלומר לא אנחנו איבדנו, אלא הקדוש ברוך הוא פיזר אבדות, כדי שתהיה לנו עבודה בעולם למצוא אותן ולברר אותן. אבל יש אבדות שנעשות על ידינו, כמו שכתוב בפסוק (תהלים קיב, י) "תִּתְּנוּ רִשְׁעִים תִּאֲבָד", אדם רשע מאבד אבדות על ידי התאוות שלו. כך אומר רבינו (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, פח, וגם (שיחות הר"ן קפ) על הפסוק "תִּתְּנוּ רִשְׁעִים תִּאֲבָד", שבתאוות האדם מאבד את האבדות. ומאריך בזה רבי נתן (ליקוטי הלכות, ברכת הפירות ה, א) להסביר שעיקר האבדות הן מחמת התאוות של פגם הברית. והצדיק יסוד עולם. הצדיק שהוא שומר הברית, על ידי שמירת הברית הגדולה שלו ושבירת כל התאוות, הוא אוסף את כל האבדות.

תשובה ברמאות

טו. ואחרי שהצדיק מוצא את האבדות שלך, הוא דורש אותך לראות האם אתה ישר. כלומר, האם התשובה שלך ישרה, והאם

הטעם שתמיד ההתחלה היא דרך יראת העונש

יט. והטעם שאין דרך אחרת אלא להתחיל קודם כל עם יראת העונש, הוא כי ברגע שאדם נמצא עדיין במקום של עבירות, הוא כל כך מגושם עד שאין לו סיכוי אפילו לראות משהו ברוממותו של הקדוש ברוך הוא. לכן צריך להתחיל ביראת העונש, ואז תעשה תשובה. כי גם כשעשית תשובה מצד יראת העונש, הרי ניקית את הכלל. הרי יש אחד שבכלל לא מאמין בעונשים ועושה צחוק מכל דבר, ה' ישמור, אבל זה שאתה מאמין שיש דין ויש דיין – כל הכבוד לך, התקדמת! וההתקדמות הזאת שעשית תשובה מחמת יראת העונש, היא זיככה אותך. וכשאתה כבר זך, אתה יכול לבוא לאמונה יותר גדולה, שאתה זוכה להבין ולהשיג את גדולתו של הקדוש ברוך הוא, ומגיע ליראת הרוממות.

העבודה למעשה

כ. ועתה נבאר מהי העבודה למעשה. תמיד מדברים על העניין לזכות לעשות התבודדות מיוחדת בערב ראש השנה, או אפילו יום קודם, ולעשות אותה בציון הקדוש. להשתדל ככל האפשר, גם שהיום זה קצת קשה מחמת הדוחק והלחץ, בכל אופן לנסות למצוא איזה פינה בחוץ ולהתבודד.

ובהתבודדות הזאת של ערב ראש השנה, מתחילים את העבודה קודם כל ע"י יראת העונש. תעלה בזיכרון שלך מה עבר השנה עליך, על המשפחה ועל החברים, ותכניס בעצמך יראה גדולה מאוד – יראת העונש. אחר כך תמשיך ותבקש סליחה תתחרט על כל מה שלא טוב, ותנסה למצוא דרכים איך לא תשוב לכיסלה עוד. על ידי קבלות טובות ע"י גדרים שבהם אתה יודע שישמרו עליך יותר שלא תיפול, כי הרי עיקר עניין התשובה – הוא קבלה לעתיד, ולא רק חרטה על העבר.

הודאה ובושה

כא. ועתה בהתבודדות החזקה הזאת בציון הקדוש, אחרי שעברת את שלב פחד ה' וגאוונו וקבלה לעתיד? מגיעים למחשבה הבאה. תתחיל להודות לה' יתברך על הכל! כי אתה רואה מצד אחד איך אני נראה, ומצד שני אתה רואה כמה חסד היה לי השנה, למשל: התחתנתי, נולדה לי ברוך ה' בת, נולד לי בן, קיבלתי עסקה טובה, הצלחתי פה הצלחתי שם, וכו' וכו', וכל מיני דברים גשמיים שמדברים לבן אדם, ואם הוא בר הכי להודות על מדרגות רוחניות שהשיג מה טוב ומה נעים. ותעלה בזכרוןך את כל החסדים שהקדוש ברוך הוא עשה איתך. וכך אתה מרגיש לאט לאט איך שנכנסת בך בושה עצומה! כי אתה מבין איך אתה נהגת בשנה, ואיך הקב"ה נהג איתך בכל כך חסד כל השנה, וזה מביא לבושה גדולה.

להסמיק מה'

כב. רבינו אמר שלפעמים הוא ממש מסמיק מהקדוש ברוך הוא ומתמלא בושה וחרפה. וכשאדם בהתבודדות מתמלא בושה עד שהוא מרגיש את פניו בוערות כאש מרוב בושה, השלב הזה הוא הסימן שהתחלת לקבל את יראת הרוממות! זה שאני מתבייש מהקדוש ברוך הוא, משמעותו שאני מתחיל להשיג ולהבין את גדולתו. רבינו עומד בצד ומחכה לסימנים, ומה הם הסימנים? הפנים

האדומות שלך! זה סימן שאדם מתבייש מה', אתה ה' כל כך טוב עם בני אדם ואני ככה התנהגתי! לא עושים, זה כבר לא הסיפור שלי, אני רק רוצה להיות טוב כי אתה ה' כל כך טוב.

וכשאדם מרבה מחשבות אלו בעצמו, אומר הצדיק: הנה הוא נתן סימן. ומתקיים בנו כדברי חז"ל (בבא מציעא כו:) "עַד שֶׁתִּדְרֹשׁ אֶת אֲחִיךָ אִם רָמָאִי הוּא אִם אֵינוֹ רָמָאִי", וכמו שכתוב (דברים כב, ב) "עַד דְּרֹשׁ אֲחִיךָ אֹתוֹ וְהִשְׁבַּתוֹ לוֹ", וכשהוא נתן את הסימן שאינו רמאי, אז אפשר להשיב ולהחזיר לו את כל האבדות שלו.

לדעת את השם של המלאך

כג. אבל באמיתות מתי חוזרים האבדות? רבינו הקדוש אומר (שיח) (הר"ן קפ"ו) וז"ל: פעם אחת אמר לי רבינו ז"ל שהיום נראה לו מלאך חדש. עכ"ל. כלומר, רבינו אומר: אני רואה הרבה פעמים מלאכים, אבל הם ישנים, והיום ראיתי מלאך חדש! זהו חידוש, שהיום נראה לו מלאך חדש.

ואני יודע את שמו. ולמה חשוב לדעת את שמו? כי אם ראית מלאך ואתה לא יודע את השם שלו, זה כמעט לא כלום. כי לא תוכל לעשות איתו שום דבר. מתי אתה יכול לעשות משהו עם מלאך? רק כשאתה יודע את השם שלו. ברגע שאתה יודע את השם של המלאך ומזכיר את השם שלו, הם מוכרחים בגלל שאתה יודע את שמם, לעשות את רצונך. רק מה, אתה צריך להיות צדיק גדול, כי אם הכרחת מלאך ואתה לא צדיק גדול, הוא ינקום בך. אבל אם אתה לא יודע את השם של המלאך, בכלל אתה לא יכול לעשות כלום. לכן כתוב: ויודע את שמו. וזהו חידוש.

גדולת המלאך שראה רבינו

כד. והמלאך הזה לא היה סתם מלאך, אלא יש תחתיו ממונים. כלומר, זהו מלאך ראשי, ראש של הרבה מאוד מלאכים שהם בעצמם ממונים. זאת אומרת שהוא מעין 'סבא' שיש תחתיו אבות, ותחתיו ילדים. מלאך עצום. ומספר רבינו על המלאך הזה: ויש להם שופרות בידם. רבינו ראה שלכל המלאכים האלה יש שופרות בידים. והם תוקעים תקיעה, ואחר כך תרועה, ואחר כך חוזרים ותוקעים תקיעה. כלומר עושים את התקיעות שלנו. והם כולם חופרים ומבקשים אחר אבדות.

תקיעת שופר מציאת האבדות

כה. ולכאורה, מה הקשר בין תקיעת שופר לבין מציאת אבדות? נשים לב, ישנו פסוק מפורש (ישעיהו כו, יג) "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאָרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְדָּחִים בְּאָרֶץ מִצְרַיִם". אנחנו לא רגילים לחשוב כך, אבל מה עושה השופר בתקיעה שברים תרועה? הוא מוצא את האבדות! עכשיו, למה אנחנו תוקעים בשופר? כי המלאך לא יכול לעשות שום דבר בלי שאנחנו נעשה קודם. למדנו בגמרא (חולין צא:) שהמלאכים לא יכולים לומר (ישעיהו ו, א) "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" עד שישאל יקדישו כאן למטה. וכן כאן המלאכים עכשיו עם כל השופרות רוצים לתקוע, אומר להם הקדוש ברוך הוא, רק תשמעו שתוקעים שם למטה, ואז יהיה אפשר לתקוע למעלה.

תאות רשעים תאבד = תר"ת

זה יסוד שהבעל שם טוב חוזר עליו כמה פעמים: אם צדיק ראה שמישהו עשה איזה עבירה, סימן שגם אצלו נמצאת העבירה, אמנם בכוח ולא בפועל, בהעלם, באיזה ניצוץ של איזה נקודה היא נמצאת. כי אם לא, לא היית רואה יהודי עובר עבירה. וצדיק שרואה מישהו עושה איזה סוג עבירה שהיא, סימן שזה קיים גם אצלו בדק מן הדק, וצריך הצדיק לעשות על זה תשובה.

שוב, צדיק שיודע את דברי הבעל שם טוב האלו, ישר כשהוא רואה חילול שבת הוא אומר לעצמו: "אם ראיתי חילול שבת, סימן שאני לא בסדר", ומיד מתחיל לעשות תשובה. והתשובה של הצדיקים מועילה לתקון (תהלים קיב, י) "תִּתְּנוּ רְשָׁעִים תִּאָּבֵד", היא מועילה לעורר את המלאכים לעשות תקיעת שופר לחפש אחר האבדות.

וידוי דברים אצל הצדיק

ל. ישנה עוד דרך, כי גם שהצדיק לא ראה בעצמו שעשית עבירה אבל הוא שמע. כשאתה בא ומספר וידוי דברים לפני הצדיק, אם הצדיק שמע את הוידוי דברים שלך, שמע אותך מדבר מעבירות, זה גם כן מעיד על בחינה מסוימת של קשר לפגם הזה בצדיק בעצמו.

ופה אני רוצה להסביר דבר פלא, ידוע שרבינו באיזה שהוא שלב הפסיק את העניין של הוידוי דברים, ולא רצה יותר שיתוודו בפניו. כלומר, כל הזמן זו הייתה עבודה של רבינו, מאז שרבינו היה אדמו"ר (מגיל שמונה עשרה), הוא עסק בדבר הזה שאנשים יגידו בפניו וידוי דברים, והוא היה נותן לכל אחד ואחד דרך תשובה. עד שבערך שלוש ארבע שנים לפני שהוא נפטר, רבינו הפסיק את העניין הזה של הוידוי דברים. וזה חזר חזרה מיד אחרי פטירתו! כי אנחנו חוזרים ועושים את הוידוי דברים בציון הקדוש, כמו שהאריך בענין זה בפרפראות לחכמה (תורה ד').

איך הצדיק עושה תשובה גם בשבילך

לא. רבינו כששומע וידוי דברים מבן אדם, הוא עושה תשובה על כל מה שאתה עשית. ואיך הוא עושה תשובה על עבירות שלך? אלא על ידי שהוא אומר לעצמו: "אם הצלחתי בכלל לשמוע אותך מדבר מעבירה כזו, הרי שיש לי קשר דק מן הדק גם כן לזו העבירה, היינו באיזה העלם דרך שורשי הנשמות, וכך אני יכול לעשות תשובה על הדבר הזה".

החילוק בענין וידוי דברים בסוף ימי רבינו ואחרי פטירתו

לב. אבל כנראה שרבינו בסוף חייו הקדושים הגיע למדרגה כזאת גבוהה, שכבר לא יכל לשמוע בכלל מציאות כזאת של עבירות! לכן הוא הפסיק את העניין של הוידוי דברים, שכן אפילו דק מן הדק כבר אין לו, הוא כל כך זיכך את נשמתו לגמרי שכבר לא נשמע לו דיבורים על עבירות, ואם היה שומע וידוי דברים כבר לא היה יכול לפעול בדבר הזה דרך נשמתו, כי כבר לא היה לו שום שייכות גם לא דרך איזה העלם של דק מן הדק.

אבל כל זה שייך בחיי חיותו של הצדיק, שזה נמדד בכך שאם אני שומע אותך על עבירות, סימן שגם אצלי יש את הדבר הזה בדק מן הדק ולכן אני יכול לעשות תשובה. אבל אחרי שהצדיק נפטר, כבר לא שייך אצלו גדר של מצוות או עבירות שכן אמרו חז"ל (שבת ל). 'במתים חופשי', ואם כן, הוא יכול לחזור להנהגה הזאת של לשמוע

כו. ממשיך רבינו: 'כי ישנם דברים אבודים הרבה'. ישנם הרבה סוגים של אבדות: יש אבדות כמו שאמרנו ממקרה המלכים שעוד מלפני בריאת העולם, אבל יש בעיקר הרבה אבדות שאנחנו מאבדים בכל רגע. בבחינת הפסוק (תהלים קיב, י) "תִּתְּנוּ רְשָׁעִים תִּאָּבֵד". ואומר רבינו: "תִּתְּנוּ רְשָׁעִים תִּאָּבֵד" – ראשי תיבות תר"ת! כל פעם כשאנחנו באים ומדברים על תקיעה תרועה ותקיעה, אנחנו לא כותבים ת' ת' ת', אלא כותבים תר"ת, וזה ראשי תיבות "תִּתְּנוּ רְשָׁעִים תִּאָּבֵד" – תר"ת. וזהו היופי של התורה הקדושה! באיזה פסוק זה נרמז? דווקא בפסוק הכי גרוע שמדבר על האבדות שלנו מחמת התאוות של הרשע, שם התורה רמזה בראשי תיבות כיצד מוצאים את האבדות על ידי תקיעות השופר.

מסירות נפש של הצדיק בחיפוש האבדות

כז. כתוב (תהלים פג, יח) "יִבְשׁוּ יִבְהָלוּ עַד־יָעַד וְיִחַפְּרוּ וְיִאָּבְדוּ". רבינו שואל שאלה: אם התקיעות שופר הן אלו שחופרות אחרי האבדות למצוא אותן, א"כ מה הפירוש "ויחפרו ויאבדו"? אלא שיש פה חידוש גדול, והחידוש הגדול הזה נתחיל אותו ביסוד של הבעל שם טוב (לשון חסידים יראה רכ"ו) שאומר, שלפעמים אדם עשה חס וחלילה עבירה, ושכח ממנה. הרי לא זוכר אפילו מה הוא אכל אתמול, איך יזכור עבירות מלפני חצי שנה או מלפני שבוע? רואה הקדוש ברוך הוא שהיהודי שלנו שכח, ומה הוא עושה? לפעמים הוא נותן לו ליפול בעבירה עוד פעם. ואז האדם נבהל, ואומר: "לא רק פעם אחת נפלתי, זו כבר פעם שנייה", וזה יכול לעורר בתשובה. רבינו אמר: "לפעמים מפילים אדם מן השמיים". ולמה מפילים אותו? בגלל שהוא לא עשה תשובה! אז מפילים אותו עוד פעם כדי שיביין: אם לא תעשה תשובה אתה תגיע לגיהנום אלף פעמים, תחזור כבר בתשובה. כך אומר הבעל שם טוב שיש כזה דבר, שנפל שוב כדי לעורר את האדם בתשובה, כך מעוררים אותו.

הקב"ה מעורר צדיקים להחזיר בתשובה

כח. אבל יש עוד דבר. אצל הקדוש ברוך הוא מה שאיכפת לו זה עם ישראל. ואם צדיק עובד לבד בלי להחזיר את עם ישראל בתשובה, זה לא מספיק, כי הקדוש ברוך הוא רוצה בעלי תשובה. זה שיש צדיקים – זה מצוין, אבל עיקר החידוש שיהיו בעלי תשובה. ואם הצדיק לא רוצה כל כך לעסוק בעניין הזה ולחפור אחרי האבדות והעבירות, כי זו עבודה מסוכנת, הרי אחרי הכל זו קצת נפילה בשביל הצדיק ללכת להיות מנקה ביבין להתעסק עם זהמה כזאת! הוא רוצה את הגמרא שלו, רוצה ללמוד 'עץ חיים', ללמוד האריו"ל, וכי הוא צריך עכשיו להיכנס לכל הדברים האלה חס וחלילה של תיקון עבירות? הוא לא רוצה את זה בכלל.

הרמז לצדיקים מזה שהם חאים שפלוני עבר עבירה

כט. ומה עושה הקדוש ברוך הוא? נותן לצדיק רמז. אומר הבעל שם טוב הקדוש: אם ראית שיהודי עושה עבירה, פירשו של דבר שגם אצלך נמצאת העבירה! אולי רק בהעלם, אבל היא נמצאת. כי אם היית צדיק לגמרי, לא היית רואה את השני עובר עבירה. אם אתה למשל מסתכל ורואה מכונית נוסעת בשבת, סימן שעדיין השבת אצלך לא פרפקט, כי אם היית צדיק גמור, לא היית רואה מכונית נוסעת בשבת, פשוט היה מתכסה מעיניך שיהודי מחלל שבת.

כמו שור, הוא לא במדרגת אדם אלא הוא נופל בתאוות כמו בהמה כמו שור או שה. "והתעלמת מהם?" חס וחלילה אתה לא תוכל להתעלם! אלא (דברים כב, א) "הָשִׁיב תְּשִׁיבִים לְאַחִיךָ" – להקב"ה. תפעל שיעשו תשובה להשיב אותם אל הקדוש ברוך הוא. "השב תשיבים" – מתחילה תשיבים לדרך הטוב, אתה רוצה להשיב בן אדם? קודם כל תעשה שיעשה טוב, תשיב אותו לדרך הטוב, ובוה יתקרב אל אביהם שבשמיים. ובוה האור החיים הקדוש מסביר את כל פרשת השבת אבדה על עניין התשובה.

צריך לאסוף את הבעל תשובה לתוך בית המדרש

לז. וכתוב (דברים כב, ב) "וְאִם לֹא קָרֹב אֶחָיִךְ אֲלֶיךָ". הבעיה היא שאחיק – הקב"ה עדיין לא קרוב אליך. רק בגאולה השלמה הקדוש ברוך הוא יהיה קרוב אלינו, אבל עתה "לא קרוב אחיק", ו"ולא ידעתו" – כלומר אתה לא יודע מתי קץ הגאולה, מה תעשה? "וְאִסְפָּתוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ". אומר הקדוש ברוך הוא לתלמיד חכם: תאסוף אותו לבית המדרש שלך! שזה הבית שלך. "עַד דְּרַשׁ אֶחָיִךְ אֹתוֹ" – עד שנהיה קרובים לגאולה, משיח צדקנו ישיב את כולם ישר לקדוש ברוך הוא והכל יהיה טוב.

כשאתה רוצה להשיב משהו בתשובה, אם לא תכניס אותו לשיעורי תורה, או לשיבה – זה לא יחזיק מעמד! ולמה? כי יצר הרע לא מוותר על הלכותות שלו. יש לו לקוחות ותיק כמה שנים, מה אתה חושב שהוא יוותר? ברוך ה' לקחת אותו לאומן, הבערת אותו, והבן אדם נכנס לאורות, עשה תשובה, רוצה להיות בסדר, ברוך השם שמר שבת, הניח תפילין עשה דברים טובים. אבל בא אחר כך חזרה לארץ, לאט לאט היצר הרע לוקח אותו חזרה אליו. ומה התיקון? אומר האור החיים: ואספתו אל תוך ביתך! תדאג לו לשיבה, תדאג לו לבית מדרש, תדאג לו לשיעורי תורה. ואם הצלחת לדאוג שיהיה לו לימוד תורה קבוע, אז הכל יהיה בסדר, הוא יוכל להישמר.

השבת אבדה בענייני שידוכים ושלום בית

לח. ועוד אבדה אחת נדבר עליה בקצרה שגם בזה צריך לעסוק מאוד, והיא להשיב לבן אדם את האבדה שלו. ומה זה להשיב לאדם את האבדה שלו? כתוב בגמרא בקידושין (קידושין ב:) שהאישה נקראת אבדה. ולמה? כתוב (בראשית ב, כב) "וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הָעֵצָה, מִשְׁמַע שֶׁהֵצֵלע שְׁלִי אֲבֹדָה! אִיפֹה הִיא נִמְצָאת? הִיא נִמְצָאת בְּאִישָׁה, בְּבֵת זֶג שְׁלִי. מִבֵּינָם רַבִּינוּ בְּלִיקוּטִי מוֹהֵר"ן (לקוטי מוהר"ן רס"ה) מהזוהר הקדוש (זוהר ח"א צא), שאיש ואישה נבראים נשמה אחת יחד. כמו שאדם וחיה נבראו יחד והקדוש ברוך הוא חילק אותם לשניים, ככה זה בכל הנשמות, וכל הזמן שהבחור לבד, עד גיל עשרים בערך עד שמצא ברוך השם את האישה שלו – עד לאותו זמן היא הייתה בגדר אבדה. ומי זה המשיב אבדה? זה השדכן!

השדכן הוא בעל חסד

לט. אומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (לקוטי מוהר"ן תניינא פט) על הפסוק (מלאכי ב, ז) "כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דִּעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֵּאֲדָה הִי צִבְאוֹת הוּא" – "שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דִּעַת וְתוֹרָה" – ראשי תיבות שידוך! השדכן הוא כהן איש חסד. הדבר הכי גדול זה להיות שדכן ולמצוא לאדם את השידוך שלו. אמר כן יהי רצון.

את הוידוי דברים, ולעזור לנו ממקומו העליון אפילו שלא על פי הדרך שהוא מוצא את הדבר בעצמו. אלא באופן אחר, שיש כח לצדיקים הנפטרים לעזור לנשמות בני אדם כאן למטה. והעבודה שאנחנו עושים וידוי דברים אצל הצדיק, זה בשביל שכשהוא שומע את הסיפור שלנו, הוא יכול לעשות תשובה בעבורנו, להעלות אותנו על דרך המלך ולמצוא לנו את האבדות שאנחנו אובדים.

יחפז ויאבדו

לג. וזה שכתוב (תהלים פג, יח) "יִבְשׁוּ וַיִּפְּהֻ עַדִּי עַד וַיִּחַפְּרוּ וַיֵּאבְדוּ". הכוונה היא שכשהצדיק עוסק בעבודה הזאת לחפש אבדות, הוא גם כן כאילו "אובד", בבחינת (קהלת ז, טו) "יִשׁ צָדִיק אֲבָד בְּצַדִּיקוֹ" – מרוב שהוא צדיק, גם הוא אובד כביכול טיפה, דק מן הדק. כי אם הוא לא יהיה בסיפור איתך בכלל, הוא לא יוכל לעזור לך, הוא פשוט לא שייך אליך! רק אם הוא שייך אליך קצת, באיזה פגם דק מן הדק מאותו החטא, הוא יכול לבוא ולעזור לך. וכשהוא עושה תשובה שלמה על אותו הפגם הדק שיש לו מאותו החטא, הוא מוצא את האבדות הנוראות.

ירידה צורך עליה

לד. וזה בבחינת "ירידה צורך עליה" של הצדיק, כי כשאתה בא לצדיק עם כל השק שלך, אתה קצת מוריד אותו, אבל הירידה הזאת היא צורך עליה. כי אז הוא עושה תשובה על זה שאתה לא בסדר, והיות שהוא שמע אותך גם נכנס לסיפור, ועל ידי התשובה, הוא מוצא את כל האבדות ומחזיר לנו. ובוה הוא עושה את רצון ה' במעלה גדולה ביותר, כי עיקר רצון ה' שהצדיק ימצא לנו את האבדות וישיב אותם לנו.

תוכחה והשבת אבדות לפי ה"אור החיים" הקדוש

לה. נגיע קצת לאור החיים הקדוש. ה"אור החיים" הקדוש אומר על הפסוק שמדבר על האבדות (דברים כב, א) "לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אֶחָיִךְ אוֹ אֶת שִׂי נֶדְחִים וְהִתְעַלְמָתָ מֵהֶם" – שמצות השבת אבדה מרמזת גם על העניין שצריך להוכיח כל יהודי ויהודי. ובוה מבואר סמיכות הפרשיות, שקודם מדברת על אדם שחטא ונסקל ואחר כך נתלה, ואומר ה"אור החיים: למה הגיע אדם לחטא כזה שהוא חייב סקילה, זה קרה בגלל שלא היה איזה צדיק שם שיוכיח אותו ויחזיר אותו בתשובה. לכן מיד אחר כך באה הפרשה ומדברת על השבת אבדה, ואומרת "לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אֶחָיִךְ".

אומר ה"אור החיים: מי זה אחיק? התורה מדברת אל הצדיק, שאח שלו זה כביכול הקדוש ברוך הוא בעצמו, כמו שכתוב (תהלים קכב, ח) "לְמַעַן אֶחֱי וְרַעֲי". הקדוש ברוך הוא קורא לצדיקים "אחים". ואומר האור החיים, שהשבח הכי גדול שיכול להיות לצדיק זה כשהקדוש ברוך הוא קורא לו "אחי". לא שחבר שלך אומר לך "אחי", אלא שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו אומר לך "אחי".

ביאור הפסוקים בענין של תשובה

לו. "לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אֶחָיִךְ אוֹ אֶת שִׂי". מה זה השור של אחיק? לקדוש ברוך הוא יש לו בחינת אחים – שהם כביכול הצדיקים, אבל יש לו גם בהמות. ומי אלו הבהמות? הם היהודים שעושים חטאים – אלו הם הבהמות. ואם תראה חס וחלילה יהודי שהוא קצת מתנהג